

PRVI UGOVORI

Zbog katastrofalnih posljedica Drugog svjetskog rata i stalne opasnosti od sukoba Istoka i Zapada, pomirenje Francuske i Njemačke postalo je apsolutni prioritet. Zajedničko upravljanje industrijom ugljena i čelika, koje je šest europskih zemalja uspostavilo Pariškim ugovorom 1951. godine, predstavljalo je prvi korak prema europskoj integraciji. Ugovori iz Rima iz 1957. učvrstili su i temelje te integracije i ideju o zajedničkoj budućnosti šest europskih zemalja.

PRAVNE OSNOVE

- Ugovor o osnivanju Europske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ)^[1] odnosno Ugovor iz Pariza potpisan je 18. travnja 1951., a stupio je na snagu 23. srpnja 1952. godine. Prvi je put šest europskih zemalja odlučilo krenuti putem integracije. Taj je ugovor omogućio udaranje temelja za izgradnju zajednice stvorivši izvršni organ pod imenom „Visoko tijelo”, parlamentarnu Skupštinu, Vijeće ministara, Sud i Savjetodavni odbor. Kako je Ugovor o EZUČ-u, prema odredbama članka 97. tog ugovora, potpisan na ograničeno razdoblje od 50 godina, istekao je 23. srpnja 2002. Neto vrijednost imovine EZUČ-a u trenutku isteka Ugovora o EZUČ-u je, na temelju Protokola br. 37 priloženog ugovorima (Ugovoru o Europskoj uniji i Ugovoru o funkcioniranju Europske unije), usmjerena u istraživanja u sektoru industrije ugljena i čelika kroz Istraživački fond za ugljen i čelik i njegov istraživački program.
- Ugovori o osnivanju Europske ekonomske zajednice (EEZ) i Europske zajednice za atomsku energiju (EZAE, poznata pod imenom „Euratom”), odnosno Ugovori iz Rima, potpisani su 25. ožujka 1957., a stupili su na snagu 1. siječnja 1958. godine. Za razliku od Ugovora o EZUČ-u, Rimski ugovori sklopljeni su „na neograničeno vrijeme” (članak 240. Ugovora o EEZ-u i članak 208. Ugovora o Euratomu), što im je dalo gotovo ustavni status.
- Šest zemalja osnivačica bile su Belgija, Francuska, Italija, Luksemburg, Nizozemska i Njemačka.

CILJEVI

- Začetnici EZUČ-a zamislili su osnivanje te zajednice kao prvi korak na putu koji će dovesti do stvaranja „europske federacije”. Zajedničko tržište ugljena i čelika

[1]Ugovor o osnivanju Europske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ) – Ugovor iz Pariza, dostupan je na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:xy0022>

trebalo je omogućiti da se iskuša formula koja bi se kasnije mogla postepeno proširiti na druga gospodarska područja kako bi se na koncu došlo do političke Europe.

- Cilj Europske ekonomske zajednice bio je uspostava zajedničkog tržišta zasnovanog na četiri slobode: slobodnom kretanju robe, osoba, kapitala i usluga.
- Cilj Euratoma bio je koordiniranje opskrbe fisibilnim materijalima i programa istraživanja koje su države već pokrenule ili su ih namjeravale pokrenuti u svrhu miroljubive uporabe nuklearne energije.
- Preambule triju ugovora pokazuju jedinstvo nadahnuća s kojim se pristupalo stvaranju Zajednica, a to je uvjerenje da se europske države moraju angažirati u stvaranju zajedničke sudbine jer će samo tako moći određivati vlastitu budućnost.

TEMELJNA NAČELA

Europske zajednice (EZUČ, EEZ i Euratom) nastale su iz postepenog razvoja europske ideje, neodvojive od događaja koji su potresli europski kontinent. Odmah nakon Drugog svjetskog rata bilo je potrebno reorganizirati osnovne industrije, posebno industriju crne metalurgije. Budućnost Europe, kojoj je prijetio sukob Istoka i Zapada, ovisila je o francusko-njemačkom pomirenju.

1. Poziv koji je 9. svibnja 1950. uputio francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman može se smatrati ishodišnom točkom Europe kao zajednice. Izbor ugljena i čelika u to je doba imao veliku simboličku vrijednost. Naime, početkom 1950-ih godina ugljenokopi i crna metalurgija predstavljali su osnovnu industriju, temelj moći država. Osim očiglednog ekonomskog interesa, zajedničko korištenje francuskih i njemačkih komplementarnih resursa trebalo je označiti kraj antagonizma između te dvije zemlje. Dana 9. svibnja 1950. Robert Schuman je izjavio: „Europa se neće izgraditi odjednom niti prema jedinstvenom planu: izgradit će se zahvaljujući konkretnim postignućima kojima će se prvo stvoriti istinska solidarnost.” Upravo su na temelju tog načela Francuska, Italija, Njemačka i zemlje Beneluksa (Belgija, Nizozemska i Luksemburg) potpisale Ugovor iz Pariza, kojim se prvenstveno predviđa:

- slobodno kretanje proizvoda i slobodan pristup izvorima proizvodnje
- stalni nadzor tržišta kako bi se izbjegli poremećaji u funkcioniranju koji bi mogli dovesti do nužnog uvođenja proizvodnih kvota
- poštovanje pravila konkurencije i transparentnosti cijena
- podršku modernizaciji i preustrojstvu tog sektora.

2. Odmah nakon potpisivanja Ugovora iz Pariza René Pleven osmislio je projekt formiranja europske vojske, iako se Francuska protivila ponovnom stvaranju njemačke vojne sile u nacionalnim okvirima. Europsku zajednicu za obranu (EZO), o kojoj su pregovori okončani 1952. godine, trebala je pratiti politička zajednica (EPZ). Oba projekta odbačena su nakon što je francuska Narodna skupština 30. kolovoza 1954. odbila ratificirati taj ugovor.

3. Pokušaji da se europska integracija ponovno pokrene nakon neuspjeha EZO-a konkretizirani su na konferenciji u Messini (u lipnju 1955.) u području carinske unije i

unije za atomsku energiju i doveli su do potpisivanja dvaju ugovora: Ugovor o EEZ-u i Ugovor o EZAE-u („Euratom”).

a. Odredbe Ugovora o EEZ-u (Ugovor iz Rima)[2] uključuju:

- ukidanje carina među državama članicama,
- uvođenje zajedničke vanjske carinske tarife,
- uspostavu zajedničke poljoprivredne i prometne politike,
- stvaranje Europskog socijalnog fonda,
- osnivanje Europske investicijske banke,
- razvijanje bliskijih veza među državama članicama.

U svrhu ostvarenja tih ciljeva, Ugovorom o EZZ-u utvrđena su vodeća načela i određen je okvir pravnog djelovanja institucija Zajednice. Radi se o zajedničkim politikama: zajedničkoj poljoprivrednoj politici (članci 38. do 43.), prometnoj politici (članci 74. i 75.) i zajedničkoj trgovinskoj politici (članci 110. do 113.).

Zajedničko tržište treba omogućiti slobodno kretanje robe i mobilnost faktora proizvodnje (slobodno kretanje radnika i poduzeća, slobodno pružanje usluga i slobodno kretanje kapitala).

b. Ugovorom o Euratomu[3] postavljeni su vrlo ambiciozni ciljevi, prije svega „brzo uspostavljanje i rast nuklearnih industrija”. Međutim, zbog složenog i osjetljivog karaktera nuklearnog sektora, koji se tiče vitalnih interesa država članica (obrane i nacionalne neovisnosti), ambicije ugovora morale su biti smanjene.

4. Konvencijom o određenim zajedničkim institucijama koja je potpisana i koja je stupila na snagu istodobno s Rimskim ugovorima odlučeno je da će parlamentarna Skupština i Sud biti zajednički. Ta je Konvencija postala nevažeća 1. svibnja 1999. Trebalo je samo još spojiti „izvršna tijela”, što je i učinjeno Ugovorom od 8. travnja 1965., takozvanim „Ugovorom o spajanju”[4], kojim je uspostavljeno zajedničko Vijeće i zajednička Komisija Europskih zajednica.

Od tog trenutka EEZ dobiva prednost u odnosu na sektorske zajednice poput EZUČ-a i Euratoma. To predstavlja pobjedu općeg sustava Europske ekonomske zajednice nad usporednim postojanjem dviju organizacija sa sektorskim nadležnostima, kao i uspostavu njezinih institucija.

Ina Sokolska
11/2019

